

«Liten pike mellom trær, vill i skogen»

«En liten pike mellom trær, vill i skogen. Og det er det jo mange barn av i dag som er.» Setningen er hentet fra brevet som kunstneren Kaare Espolin Johnson sendte til Barneavdelingen i Bodø i 1978 sammen med tegningen som senere skulle bli Barne-

Historien om hvordan Norsk Barnelegeforening fikk sin logo begynte med dette brevet skrevet i Bodø, 9. desember 1977:

«Kjære herr Espolin Johnson.

Jeg kommer med en bønn til Dem som jeg håper De ikke oppfatter som uleilig. For 3 år siden kom jeg til Bodø som første barnespesialist i Nordland fylke for å starte en barneavdeling ved sykehuset her. På disse vel 3 år har vi nå bygget opp en barneavdeling med 7 leger og for øvrig personale av alle kategorier. Som østlending selv er jeg meget fascinert av Nordlandsungene som stort sett er mye mer robuste, åpne og glade enn de vi så på Oslo sykehus eller 3 år i Bergen. Nå skal en vokte seg vel for generalisering og mye forskjell kan ligge i bymiljø kontra mer landlig miljø.

Det er da etablert en barneavdeling her, og til sommeren (8.–10. juni 78) vil det samles 100–150 norske barneleger i Bodø for å ha sitt årlige faglige møte der, for å se den nyetablerte avdelingen og ellers for å ta en titt på landsdelen.

Dette årlige landsmøtet som holdes om våren og er vår forenings faglige og sosiale høydepunkt, pleier å ha en liten vignett på

«Liten pike mellom trær, vill i skogen» av Kaare Espolin Johnson

sine trykksaker. Svært mange andre steder har valgt «Sinnataggen» fra Vigelandsbroen, personlig har jeg aldri kunnet akseptere denne guttens proporsjoner.

Og nu ønsker vi oss en vignett med en riktig nordlandsunge. Vår første tanke falt på den lille lyttende gutten som sitter på kne, slik som vi for eksempel ser ham på siste utgave av «Vett og uvett».

Vi undret oss derfor om vi kunne få lov å bruke denne figur (eller en tilsvarende som De måtte finne bedre) som vignett på innbydelsene til Barneavdelingen her i Bodø.

Vår forening har dessverre ikke noe skikkelig honorar å by for dette, så jeg vil være fri å høre om De kunne tenke Dem dette uten vederlag. Innbydelse og program vil av samme pekuniære grunn bli trykket på vårt lille hustrykkeri her på sykehuset, som burde kunne yte en tegning rettferdighet. Vi vedlegger vår brosjyre til foreldrene som eksempel på hva trykkeriet klarer. Så håper vi på et positivt svar, og vil få ønske riktig god jul.

Vennlig hilsen Helene Pande, overlege»

Det siste avsnittet var temmelig frimodig. Vi hadde nok større respekt for å over-

skride budsjettet enn det vi ser mange steder i dag. Det gikk nesten tre måneder uten noe svar og vi hadde dårlig samvittighet for det siste avsnittet.

Sverre Lie var den gang formann i Norsk Pediatrisk Selskap (som Norsk Barnelegeforening het den gang) og kjente dertil Espolin Johnson. 7. mars bad jeg Sverre Lie høre med kunstneren om hvordan han stilte seg til vår henvendelse, og 10. april kom så følgende utrolig omsorgsfulle og rause brev som viste at kunstneren hadde tenkt på flere løsninger:

Særegen kunstner med spesiell teknikk

Kaare Espolin Johnson (1907–94) er en av våre mest særmerkte bildende kunstnere. Han hadde sin barndom i Finnmark (Vadsø og Jarfjord). Ungdomstiden var i Bodø og han begynte sin utdanning i Oslo (1). På den tid fikk han oppdrag som illustratør i Arbeidermagasinet. Vanlig pris for en tegning var fem kroner, men kollegene syntes han måtte få noe mer fordi bildene hans var så gjennomarbeidede. Derfor fikk han etter hvert kr 7,50.

Han er spesielt kjent for sine mange tegninger og illustrasjoner med nordnorske motiver, både mennesker og landskaper. Eksempler er hans illustrasjoner til de muntre nordnorske historiene i *Vett og Uvett* av Einar K. Aas og Peter W. Zapffe,

og likedan illustrasjonene til Johan Bojers *Den siste viking*.

Espolin Johnson brukte en skrapeteknikk og utviklet denne videre til en blandingsteknikk som er hans egen spesielle. Det ble brukt oljefarger, vannfarger, tusj, fettstift, blyant og et hardt papir som det kunne skrapes i. På papiret la han ofte på et lag svart tusj, og oppå der igjen et lag med en hvit porøs maling. Så lenge malingen var fersk, kunne han skrape forsiktig gjennom det hvite så en svart strek kom frem.

Han var svært nærsynt (–14) og fikk etter hvert netthinneavløsninger. Synet ble helt borte på det venstre øyet i 1941, han var da 34 år gammel. Han har sagt: «Når

en ser dårlig, blir synet så meget mer dyrebart. Det er da en så gjerne vil fastfrys sekundet, kanskje et ansikt, en storm.»

Hans figurer har ofte et drømmende uttrykk og han sa selv: «Jeg har aldri klart å se hvor virkeligheten slutter og drømmen begynner.» Et typisk eksempel på dette er *Gutten med konkylien* (også kalt *Barnet og drøm*). Originalen er 12,5 x 10 cm og laget med den karakteristiske blandingsteknikken.

Litteratur

1. Pedersen BT. Lengselens billedikter. Oslo: Pax, 2000.

«Gutten med konkyliden» av Kaare Espolin Johnson

«Ljan 10. april 1978
Overlege Helene Pande
Barneavdelingen, Bodø Sykehus

De må meget undskylde mig for det sene svaret på Deres brev. Skylden må søkes i at jeg hele tiden hadde i tankerne å utføre bildet av den lille gutten med konkyliden i strek – ikke i toner som org. er utført i. Dette for å forenkle trykkingen så den kunde utføres i sykehusets eget trykkeri. Men har i lang tid vært så overhengt med arbeide – i den senere med forberedelser til egen utstilling i Kunstnerforbundet i Oslo – det har vært vanskelig å få tid til denne oppgaven, enda jeg så gjerne ville utføre den. Og tiden er fart forbi – til vår gode felles venn, Sverre Lie, telefonerte og purret på mig.

Men å utføre denne tegning i penn, ja da ville poesien i den bli borte på veien, – der-

for sender jeg ett fagfoto av tegn. – så kan De la et offsettrykkeri lage klisjeen i den størrelse som passer, – ikke for liten vil jeg foreslå.

Og dette vil fordyre det hele – men nu vil jeg foreslå overlege Pande: la mig få lov å bekoste de merutgifter trykkingen da ville komme på, det ville være mig en glede –, for jeg også er glad i barn, må vite! Så bare send mig regningen, sett den på mitt navn.

Laget en annen tegn., ett alternativ, denne i rent sort-hvitt – og lett å trykke, en liten pike mellom trær, vill i skogen.

Og det er det jo mange barn av i dag som er. Så muligens vil den kunde brukes. Men håbet, drømmen, lengselen – det er det gutten i fjæra som har! Lykke til med dette, og vennlig hilsen

Deres Kaare Espolin Johnson»

Et spesielt vårmøte

På den tiden bidrog de medisinske legemiddelfirmaer betydelig til slike møter, men noen av oss så dette som uriktig. Vi førte derfor en noe ensom kampanje for å unngå å la oss kjøpe av representantene. Noen syntes dette var bra, men mange fant det overdrevent. Og ved å fire på prinsippene og ta inn én reklame fikk vi et firma til å betale Bodø Offsettrykkeri for å få *Gutten med konkyliden* på første side av møteprogrammet. *Den lille piken vill i skogen* kom fint ut på husets trykkeri og var forsiden på resymeene av foredragene.

Kaare Espolin Johnsons ord om at «.. håbet, drømmen, lengselen – det er det gutten i fjæra som har!» og «...liten pike mellom trær, vill i skogen. Og det er jo mange barn av i dag som er», ble referert sammen med bildene. Bildene, sammen med kunstnerens ord, var nok med på at dette vårmøtet fikk en helt spesiell karakter. Vi fikk fortsatt bruke den lille piken på våre trykksaker. Ved en senere anledning fikk vi brev:

«Bare bruk motivet – og ellers hvis det kan komme til nytte! Det er bare deilig at bilder kan brukes. – Lykke til og Vennlig hilsen Deres Kaare Espolin J.»

I takknemlighet og respekt for kunstnerens sjenerøse tilbud ble bildene returnert etter vårmøtet. En pediaterkollega hadde også falt så fullstendig for den «lille piken» og skrev til Espolin Johnson om det var mulig å få kjøpe en reproduksjon, et trykk. Raust igjen fikk hun kjøpe originalen og nå var den signert.

Pikens skjebne

Den lille pikens videre skjebne? Hun må ha brakt med seg kunstnerens raushet i seg. Den første eieren syntes etter noen år at bildet riktigere skulle tilhøre den som i sin tid hadde fått det laget til vårmøtet i Bodø. Og der tilbrakte hun noen år. Så skjedde det at Marit Hellebostad som den første pediater med start ved Barneavdelingen i Bodø, tok den medisinske doktorgard (1993). Bildet av den lille piken ble en passende markering av denne begivenhet, fulgt av ønsket om at hun fortsatt måtte få være i nær kontakt med pediatrike kretser.

Ser vi den lille piken?

«...liten pike mellom trær, vill i skogen. Og det er jo mange barn av i dag som er». De søkende, spørrende øyne. Ser vi dem omkring oss i dag? Vi så dem i sykehus og andre institusjoner før vi, midt i 1970-årene, slapp inn foreldrene i avdelingene. Det vil si, noen så dem, andre ikke.

Hvor ser vi slike øyne i dag, og hvem ser dem? Og hvor er hendene hennes? Klarer vi å gripe dem og trekke henne inn på et «bess-morfang» eller annet trygt sted, inn til et varmt fellesskap?

Takk for at vi har kunstnere som Kaare Espolin Johnson som får oss til å se.

– Helene Marie Pande